

Підсекція «ПСИХОЛОГІЯ»

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ НАДАННЯ ПОСЛУГИ РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ

О. М. Амплєєва

к. психол. н., доцент кафедри соціальної психології ФПСР
ОНУ імені І. І. Мечникова

Перші роки життя дитини мають ключове значення для її подальшого розвитку, впливаючи на майбутнє всієї сім'ї. Водночас кожна дитина розвивається індивідуально, потребуючи різного рівня уваги та зусиль від дорослих, особливо якщо йдеться про дітей із порушеннями розвитку. Інвестування в розвиток таких дітей у ранньому віці допомагає уникнути серйозних труднощів у майбутньому. Забезпечити дитині найкращі стартові умови сприяють своєчасна діагностика та програма раннього втручання.

Раннє втручання – це міждисциплінарна допомога сім'ям із дітьми раннього віку (від народження до 3 років), у яких спостерігаються порушення розвитку. Ця послуга покликана покращити розвиток дитини та якість життя всієї родини [2].

Основна увага в рамках раннього втручання приділяється першим рокам життя дитини. Виявлення біологічних та соціальних ризиків порушень розвитку дозволяє своєчасно почати допомогу, яка є найбільш ефективною в цей період. Це підвищує шанси на попередження проблем у фізичному, психосоціальному розвитку дитини та функціонуванні родини. До основних напрямів раннього втручання можна віднести:

- Супровід сімей, які виховують дітей із порушеннями розвитку.
- Підтримка родин у подоланні кризових ситуацій.
- Допомога у формуванні ключових умінь та навичок дитини.
- Сприяння інтеграції дитини в соціальне середовище та поліпшення взаємодії з родиною.

Згідно з міжнародною практикою, раннє втручання орієнтоване на забезпечення доступу до послуг, які допомагають

зміцнити сімейні ресурси та покращити якість життя дитини та всієї родини, яка мешкає з дитиною. В Україні ця послуга поступово інтегрується в систему охорони здоров'я, освіти та соціального захисту [1].

Нагадаємо, що ця послуга актуальна для сімей із дітьми від народження до трьох років та призначена для певних категорій. До них можна віднести такі:

- Сім'ї, де дітям поставлено діагноз, що супроводжується затримками розвитку (незалежно від ступеня тяжкості), наприклад, дитячий церебральний параліч, розлади аутистичного спектра, синдром Дауна, епілепсія тощо.

- Сім'ї, де є діти, у яких виявлено затримку у когнітивному, моторному, соціально-емоційному або комунікативному розвитку за результатами скринінгів чи тестувань.

- Сім'ї, де є діти з підвищеним ризиком затримки розвитку через біологічні або соціальні фактори. Це можуть бути діти, народжені передчасно, з малою вагою при народженні, діти, які перебувають у будинках дитини, або ті, чий сім'ї пережили травматичний досвід.

- Сім'ї, де батьки мають занепокоєння стосовно розвитку дитини, її поведінки, взаємодії з іншими людьми чи характеру стосунків із малюком.

При цьому раннє втручання включає систему медичних, психологічних, педагогічних та соціальних заходів, спрямованих на підтримку дітей із затримками розвитку, інвалідністю або ризиком їх виникнення. Основною метою цієї послуги є створення умов для максимального розкриття потенціалу дитини [4].

При наданні послуги раннього втручання спеціалісти спираються на підходи. Сюди відноситься сімейноцентрований підхід в якому центральним компонентом раннього втручання є сім'я. Фахівці працюють у тісному контакті з батьками, навчаючи їх методам підтримки розвитку дитини в повсякденному житті. Наступним є індивідуалізація, мається на увазі, що кожна дитина має унікальні потреби, тому програма втручання розробляється з урахуванням її особливостей, потреб і ресурсів сім'ї. Мультидисциплінарність як підхід, в якому ефективність втручання забезпечується співпрацею

різнопрофільних фахівців: лікарів, фізичних терапевтів, психологів, логопедів, соціальних працівників, педагогів [5].

Наголошується на тому, що чим раніше розпочинається робота з дитиною, тим вищі шанси на досягнення позитивних результатів у її розвитку. Успіх раннього втручання залежить від активності батьків. Вони є головними партнерами у впровадженні програми. Фахівці навчають батьків практичним навичкам, які вони можуть використовувати у повсякденній взаємодії з дитиною.

Таким чином, послуга раннього втручання – це ефективний інструмент для підтримки дітей із порушеннями розвитку та їхніх сімей. Завдяки міждисциплінарному підходу, орієнтації на сім'ю та ранній діагностиці дана послуга сприяє гармонійному розвитку дитини та її інтеграції в суспільство. Подальше впровадження цієї послуги в Україні вимагає підготовки ще більшої кількості кваліфікованих фахівців, розширення доступу до послуг та підвищення обізнаності громадськості про важливість її надання.

Література

1. Горишна Н., Слозанська Г. Моделі надання послуги раннього втручання: переваги, недоліки, можливості для імплементації в Україні. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку». 22 січня 2020 р. Вип. 57. Переяслав. 2020. С.63-66.

2. Кривоногова О.В., Орленко І.М., Паламарчук Д.О., Романюк А.В. Надання послуги раннього втручання в умовах військових дій в Україні. Вчені записки ТНУ імені В.І.Вернадського. Серія: Психологія. 2022. Том 33 (72). № 3. С.41-47.

3. Кривоногова О. В., Орленко І.М, Трапізанова Н. В. Маршрут переходу з послуги раннього втручання до інклюзивного освітнього середовища закладу дошкільної освіти. Габітус: Науковий журнал. Випуск 39, 2022. С.113- 117.

4. Мереживо життя (Lace of Life). Функціонування мережі раннього втручання України в умовах війни. БФ «Інститут

раннього втручання» (м. Харків), ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН».2022. 12 с.

5. Саллі Дж. Роджерс, Джеральдін Доусон, А. Лорі Висмара
Денверська модель раннього втручання для дітей з аутизмом. Як у процесі повсякденної взаємодії навчити дитину грати, спілкуватися і вчитися. Сварог. 2023.554 с.